

A Déli Gázfolyosó csapdái

A Bankfigyelő Hálózat „Pipe Dreams” jelentése rövid összefoglalója

2015. január

Miután évek óta vita volt Európa gázellátásának diverzifikálása az orosz importfüggés csökkentésére, 2014-ben az EU a Déli Gázfolyosót [Southern Gas Corridor vagy más néven Euro-Caspian Mega Pipeline] tette kiemelt projektté. Ez a 45 milliárd USA dolláros megaprojekt a gázt Európába az azeri Shah Deniz offshore gázmezőből szállítaná. A mező tulajdonosai a BP, a Lukoil [Oroszország] és az azeri SOCAR, többek között. A gázfolyosó áthaladna Grúzián, Török- és Görögországon, Albánián és Olaszországon más uniós piacok felé. A gázvezeték része a Dél-kaukázusi vezeték kiterjesztés [SCPx], a Transz-anatóliai gázvezeték [TANAP], a Transz-adriai gázvezeték [TAP] és más vonalak. Később a Transz-kaspi vezeték [TCP] is magába foglalhatná, ami lehetővé tenné a türkmén gáz exportját az EU-ba.

A Déli Gázfolyosó elsőbbségének külön löketet adott az Ukrajna és Oroszország közötti konfliktus. Bár a gázvezeték-projektet főleg magáncégek kivitelezik [kivéve a SOCAR-t, amely az azeri államé], az EU számos kockázat elé néz a döntése miatt. Ugyanis a Déli Gázfolyosót közpénzekkel megtámogatják az Európai Hálózatfejlesztési Eszközből [Connecting Europe Facility, CEF], tervek szerint az Európai Beruházási Bankból [EIB] és a Projektkötvény Kezdeményezésből [Project Bonds Initiative], sőt közvetve az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank [EBRD] kölcsönéből is, amelyet a Lukoil-nak a Shah Deniz fejlesztések második ütemére tervez adni [döntés: 2015 elején]. Uniós országokbeli export hitelügynökségek is támogathatják a Gázfolyosót.

Ez pénzügyi kockázatokat okoz az EU-nak és tagállamainak, amit végül az adófizetők, gázfogyasztók továbbá a gázexportáló és tranzit országok lakosai fizetnek meg.

Ha az új gáz-import infrastruktúra rossz válasz, az részben azért van így, mert rossz kérdést tettek fel. Aki

azt a kérdést: “Mennyi energiát tudunk megtakarítani? Hogyan kivitelezhető? Mennyibe kerül ez? Mekkora tudjuk energiaszükségleteinket csökkenteni?”, az e célok elérésén dolgozik és végül energiát takarít meg. Aki viszont arra a kérdésre keresi a választ, hogy “Melyik országtól tudnánk gázt kapni, ami nem Oroszország?”, az olyan elnyomó rezsimekkel szűri össze a levelet, mint Azerbajdzsán, Törökország és Türkmenisztán, és pénzt próbál keresni, hogy a drága gázvezeték projekteket ki tudja fizetni.

Az, hogy az EU nem szánt elég szerepet az energia megtakarításának, jól tetten érhető a nemrég kitűzött, kiábrándító, jogilag nem kötelező 27%-os energiahatékonysági célon, amelyet 2030-ra kellene elérni. De még ha megfelelő célt is tűztek volna ki, az EU nem elemezte kellően, mennyi gázra is van szüksége a dekarbonizált, azaz alacsony kibocsátású uniós gazdaságnak. Mégis előre vett egy sor gázimport megaprojektet a kiemelt uniós projektek listáján [Projects of Common Interest, PCIs], melyek közül a Déli Gázfolyosó a legnagyobb. Azonban az EU saját 2050-ig szóló energia útiterve egyértelműen mutatja, hogy nincs szükségünk ennyi gázra a következő évtizedekben, ha az EU valóban csökkenti a fosszilis energia használatát a tervei szerint. A 2030-as energiahatékonysági célok elfogadásához készített hatásvizsgálat ugyanezt mutatja.

A működő uniós gázimport infrastruktúrák zöme, különösen az LNG-re [cseppfolyósított földgázra] építettek, alacsony kihasználtságú, és az igény várhatóan nem fog számottevően növekedni egyik uniós ‘Energia útiterve 2050’ forgatókönyv szerint sem. Valójában az uniós gázfogyasztás csökkent az utóbbi évtizedben, már a gazdasági válság előtt is. Mindez azt jelenti, hogy ha nem maximum kapacitáson használják, a gázvezeték projektek gazdaságtalanok, veszteségesek és az EU csak vesztegetné rá a közpénzeket, melynek

árát végül az adófizetők, gázfogyasztók és a vezeték mentén élők lesznek kénytelenek megfizetni.

Nem kevés irónia van abban, hogy a Déli Gázfolyosó projekthez az orosz Lukoil-nak adnának kölcsön pénzt az oroszoktól való energiafüggőség csökkentésére, különösen, hogy a Lukoil az egyik szankcionált cég az USA szankció-listáján [2014 dec.]. Azonban nem ez az egyetlen érv a Lukoil-nak szánt hitelezés ellen: az orosz Komi területen tartott népszavazás a cég kilitását követelte a gyenge környezetvédelmi szabványok miatt. A Gázfolyosó többi konzorciumi partnere sem jobb: a BP-nek nagyobb PR-költségvetése van, de a Mexikói-öbölbeli Deepwater Horizon katasztrófa olaját nem moshatja le magáról. Sok kaukázusi és törökországi lakosnak van rossz tapasztalata a BP-vel és BTC (Baku-Tbilisi-Ceyhan) olajvezetékével kapcsolatban, többek között a nem megfelelő kártalanítás és a vezeték-folyosó militarizálása miatt.

Az azeri lakosok zöme szerint az olajprojektek betonozták be az uralkodó Aliyev családot pozíciójukba, és az új projektek tovább erősítik a rezsimet. Ráadásul Aliyev az utóbbi években politikai ellenfeleket és civilszervezeti aktivistákat vetett börtönbe.

Az EU mostani döntései szó szerint bebetonozzák az infrastruktúrát a következő 40-60 évre. Azonban még meg lehet változtatni a terveket. Ha nem ölünk közpénzeket olyan fosszilis megaprojektekbe, mint a Déli Gázfolyosó, az lehetőséget nyit több energiatakarékossági és megújuló energiás beruházásokra. Például, ha ki akarjuk aknázni a hét közép-kelet-európai ország – köztük a magyar – energiatakarékossági és megújuló energia potenciálját, a Bankfigyelő Hálózat „Nem félszívvel” (No Half Measures) c. új tanulmánya szerint erre évente 25 milliárd eurót kell elkülönítenie az EU-nak. Erre van szükségünk, ha az Uniót a vállalt dekarbonizációs útján akarjuk tartani, és el akarjuk érni a valódi energiabiztonságot.

A Bankfigyelő Hálózat teljes jelentése a „Pipe Dreams” innen angolul letölthető, olvasható: <http://bankwatch.org/sites/default/files/PipeDreams-Lukoil-21Jan2015.pdf>

Fotók:
<http://stories.bankwatch.org/azerbaijan>